

สรุปลักษณะสำคัญของกฎหมาย
พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ.2518 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

เจตนารมณ์ของกฎหมาย

เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมเกษตรกรรมของประเทศให้เจริญรุ่งเรือง และมีผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย

วัตถุประสงค์

เพื่อควบคุมและคุ้มครองให้เกษตรกรได้ใช้พันธุ์พืชที่ดีในการเพาะปลูกอย่างเพียงพอ
เพื่อควบคุมให้ผู้ประกอบการค้าพันธุ์พืชสามารถดำเนินกิจการไปได้ด้วยดี
เพื่อส่งเสริมให้มีการคิด ค้น และปรับปรุงพันธุ์พืชใหม่ ๆ
เพื่อควบคุมการค้าระหว่างประเทศของพืชในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์และพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (CITES) และส่งเสริมการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์พืชป่า

ขอบเขตของการมีผลบังคับใช้และสาระสำคัญ

เรื่องที่ 1 คณะกรรมการพันธุ์พืช

พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้มีคณะกรรมการพันธุ์พืช ซึ่งมีหน้าที่เพื่อเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับการควบคุม การส่งเสริม การออกประกาศ และให้คำแนะนำ หรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในเรื่องเกี่ยวกับพืช

กรรมการในคณะกรรมการพันธุ์พืช ประกอบด้วย

- ประธาน คือ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กรรมการโดยตำแหน่ง 5 คน ได้แก่ อธิบดีกรมวิชาการเกษตร อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร ผู้แทนกรมป่าไม้ ผู้แทนกรมศุลกากร และผู้อำนวยการสำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร เป็นกรรมการและเลขานุการ
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 9 คน แต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยพิจารณาจากความเชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น ด้านการปรับปรุงพันธุ์พืช ด้านพืชสวน ด้านพืชไร่ ด้านเมล็ดพันธุ์และเทคโนโลยีเมล็ดพันธุ์ ด้านการส่งเสริมการเกษตร ด้านธุรกิจเมล็ดพันธุ์ และด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

ทั้งนี้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้

เรื่องที่ 2 เมล็ดพันธุ์ควบคุม

เมล็ดพันธุ์ หมายถึง เมล็ด หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพืชที่ใช้เพาะปลูกหรือใช้ทำพันธุ์ เช่น ต้น ตอ หน่อ เหง้า กิ่ง แขนง ตา ราก หัว ดอก หรือ ผล

เมล็ดพันธุ์ ควบคุม คือ เมล็ดพันธุ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นเมล็ดพันธุ์ควบคุม ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองให้เกษตรกรได้ใช้เมล็ดพันธุ์ดี โดยการควบคุมการประกอบกิจการรวบรวม ขยาย นำเข้า ส่งออก และนำผ่านเมล็ดพันธุ์ควบคุม โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้ประกาศกำหนดชนิดพืชให้เป็นเมล็ดพันธุ์ควบคุม ซึ่งจะพิจารณากำหนดรายชื่อเมล็ดพันธุ์ควบคุม

จากปัจจัยทางด้านวิชาการและด้านเศรษฐกิจการค้าเมล็ดพันธุ์ของพืชชนิดนั้น ๆ ปัจจุบันเมล็ดพันธุ์ควบคุมมีทั้งหมด 44 ชนิดพืช ตามประกาศกระทรวงฯ ฉบับปี 2556

วิธีการควบคุมเมล็ดพันธุ์ควบคุม

1 การขออนุญาต

2 คุณภาพของเมล็ดพันธุ์

ผู้รับใบอนุญาตเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ควบคุมต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเมล็ดพันธุ์ควบคุมอย่างเคร่งครัด และต้องควบคุมคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่ตนเองรวบรวม ขาย นำเข้า ส่งออก และนำผ่านเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า ไม่ให้ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด ซึ่งรัฐมนตรีฯ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และวิธีเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตปฏิบัติตามประกาศฉบับปัจจุบันกำหนดไว้ 2 เรื่อง ได้แก่ มาตรฐานความงอกและความบริสุทธิ์ของเมล็ดพันธุ์ และประกาศกำหนดมาตรฐานคุณภาพเพื่อกำหนดลักษณะของต้นปกติและต้นผิดปกติสำหรับเมล็ดพันธุ์ปาล์ม น้ำมัน

คุณสมบัติของผู้ขอใบอนุญาต

- บรรลุนิติภาวะ
- มีถิ่นที่อยู่หรือสำนักงานในประเทศไทย
- ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- มีสถานที่ที่เหมาะสมในการรวบรวม ขาย นำเข้า หรือส่งออก เมล็ดพันธุ์ควบคุม
- ใช้อู่ในการประกอบพาณิชย์กิจไม่ซ้ำหรือคล้ายคลึงกับผู้รับใบอนุญาตอยู่แล้ว
- มีคุณสมบัติหรือไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่รัฐมนตรีกำหนด ซึ่งรัฐมนตรีกำหนดให้สถานที่รวบรวม ขาย นำเข้า และส่งออก ต้องไม่อยู่ในพื้นที่ต้องห้าม นอกจากนี้คุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตรวบรวมเมล็ดพันธุ์ปาล์ม น้ำมันต้องมีสถานที่ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมวิชาการเกษตร

ในการดำเนินการรวบรวม ขาย นำเข้า หรือส่งออกซึ่งเมล็ดพันธุ์ควบคุม พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปสถานที่ทำการเพื่อตรวจสอบรายการ ข้อความ และจำนวนเกี่ยวกับสถิติของพันธุ์พืช และให้ผู้รับใบอนุญาตหรือผู้แทนตอบคำถามและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการนี้

เรื่องที่ 3 พืชสงวน

พืชสงวน คือ พืชที่ห้ามส่งออกส่วนขยายพันธุ์ของพืช (ยกเว้นส่วนที่ติดไปกับผลผลิต) ออกนอกราชอาณาจักร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาพืชพันธุ์ดีของไทยไว้ให้เกษตรกรเพาะปลูกในประเทศ ปัจจุบันมีพืชที่ได้รับการประกาศเป็นพืชสงวนทั้งหมด 11 ชนิด ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2546

ทั้งนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจในการอนุญาตให้ส่งออกพืชสงวนได้หากเป็นงานวิจัยหรืองานวิชาการของทางราชการเท่านั้น

เรื่องที่ 4 พืชต้องห้าม

พืชต้องห้ามตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืชเป็นพืชที่ห้ามนำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศกำหนดพืชต้องห้ามได้ แต่ปัจจุบันยังไม่เคยมีการประกาศกำหนดพืชต้องห้าม

เรื่องที่ 5 พืชอนุรักษ์

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในเรื่องพืชอนุรักษ์ คือ เนื่องจากประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับเพื่อควบคุมการค้าระหว่างประเทศพืชในบัญชี CITES และเพื่อการส่งเสริมให้มีการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์พืชป่าด้วยวิธีการขยายพันธุ์เทียม

พืชอนุรักษ์ หมายถึง พืชชนิดที่กำหนดไว้ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์

การขยายพันธุ์เทียม หมายถึง การขยายพันธุ์ที่ไม่ใช่การขยายพันธุ์โดยธรรมชาติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนด

เรื่องที่ 6 พันธุ์พืชขึ้นทะเบียน พันธุ์พืชรับรอง

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในเรื่องพันธุ์พืชขึ้นทะเบียน และพันธุ์พืชรับรอง คือ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการคิด ค้น และปรับปรุงพันธุ์พืชใหม่ ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจตามมาตรา 28 เพื่อประกาศหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการออกหนังสือรับรองพันธุ์พืชรับรองและการออกหนังสือรับรองพันธุ์พืชขึ้นทะเบียน ซึ่งประกาศฉบับปัจจุบันประกาศในราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2547

พันธุ์พืชขึ้นทะเบียน หมายถึง พันธุ์พืชที่ผ่านการพิจารณาขึ้นทะเบียนและอธิบดีออกหนังสือรับรองให้ โดยเป็นการแจ้งแหล่งที่มา ประวัติ และลักษณะประจำพันธุ์ไว้กับกรมวิชาการเกษตร

พันธุ์พืชรับรอง หมายถึง พันธุ์พืชขึ้นทะเบียนที่ผ่านการพิจารณารับรองให้เป็นพันธุ์พืชรับรองและอธิบดีออกหนังสือรับรองให้ โดยกรมวิชาการเกษตรจะรวบรวมข้อมูลและออกหนังสือรับรองพันธุ์พืชรับรองเพื่อเป็นเกียรติแก่การพัฒนาปรับปรุงพันธุ์พืช และเป็นฐานข้อมูลพันธุ์พืชของประเทศไทย

เรื่องที่ 7 เมล็ดพันธุ์รับรอง

“เมล็ดพันธุ์รับรอง” หมายความว่า เมล็ดพันธุ์ที่ได้ผ่านการทดสอบ ตรวจ หรือวิเคราะห์คุณภาพหรือคุณสมบัติและอธิบดีออกหนังสือรับรองให้

โดยผู้ประสงค์จะขอการรับรองพืชชนิดใดให้เป็นเมล็ดพันธุ์รับรอง ให้อื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรื่องที่ 8 พนักงานเจ้าหน้าที่

พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 มีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่

1. การเข้าตรวจสอบเมล็ดพันธุ์ พืชอนุรักษ์ ภาชนะบรรจุ ฉลาก สมุดบัญชี หรือเอกสารใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเมล็ดพันธุ์หรือพืชอนุรักษ์ได้
2. การนำตัวอย่างเมล็ดพันธุ์หรือวัตถุต้องสงสัยว่าเป็นเมล็ดพันธุ์เสื่อมคุณภาพ เมล็ดพันธุ์ปลอมปน หรือพืชอนุญาตไปเป็นตัวอย่างเพื่อทดสอบ ตรวจ หรือวิเคราะห์ได้
3. ค้น ยึด หรืออายัดเมล็ดพันธุ์ หรือพืชอนุรักษ์ ภาชนะบรรจุ ฉลาก สมุดบัญชี หรือเอกสารใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเมล็ดพันธุ์หรือพืชอนุรักษ์ได้

พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และในการปฏิบัติหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่

เรื่องที่ 9 การพักใช้และเพิกถอนใบอนุญาต และบทกำหนดโทษ

การพักใช้และเพิกถอนใบอนุญาต

เมื่อปรากฏว่า ผู้รับใบอนุญาตไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวง หรือประกาศกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาต ครั้งละไม่เกิน 120 วัน ผู้ถูกสั่งพักใช้ต้องหยุดประกอบกิจการ และเมื่อผู้รับใบอนุญาตซึ่งถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต ได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวง หรือประกาศกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่โดยอนุมัติของอธิบดีกรมวิชาการเกษตรมีอำนาจสั่งถอนคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตได้

เมื่อปรากฏว่า ผู้รับใบอนุญาตขาดคุณสมบัติหรือเข้าลักษณะต้องห้ามมาตรา 16 หรือปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตกระทำผิดหลายครั้งหรือครั้งเดียวแต่เป็นการกระทำผิดร้ายแรง อธิบดีมีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาตได้ ผู้ถูกเพิกถอนต้องหยุดประกอบกิจการและจะขอใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้อีกไม่ได้จนกว่าจะครบ 2 ปี

ผู้ถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีภายใน 30 วันนับแต่วันที่ทราบคำสั่ง และรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งยกอุทธรณ์หรือแก้ไขคำสั่งในทางที่เป็นคุณแก่ผู้อุทธรณ์ได้ และคำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

บทกำหนดโทษ

1.ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 13 วรรคหนึ่ง มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือ ปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- (1) ไม่แจ้งชนิด ชื่อพันธุ์ และปริมาณของเมล็ดพันธุ์ควบคุม และแหล่งรวบรวม
- (2) ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน คุณภาพ และวิธีเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ควบคุม
- (3) ไม่ระบุชนิดและอัตราส่วนของวัตถุที่ใช้ หรือมี หรือผสม หรือเจือปนในเมล็ดพันธุ์ควบคุม
- (4) ไม่ระบุชื่อสามัญ ชื่อทางเคมี และอัตราส่วนของสารเคมีอันตรายที่ใช้ผสมในเมล็ดพันธุ์ควบคุม
- (5) ไม่ปฏิบัติตามการกำหนดวัตถุที่ใช้สำหรับเป็นภาชนะบรรจุเมล็ดพันธุ์ควบคุม
- (6) ฝ่าฝืนการกำหนดการรวบรวมหรือขายเมล็ดพันธุ์ควบคุมเฉพาะที่เป็นเมล็ดพันธุ์รับรอง
- (7) ฝ่าฝืนการนำเข้าชนิดพันธุ์และปริมาณของเมล็ดพันธุ์ควบคุมที่อนุญาตให้นำเข้า

2.ดำเนินการรวบรวม ขาย นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านซึ่งเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า โดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือ ปรับไม่เกิน 4,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

3.ผู้รับใบอนุญาตรวบรวม ขาย นำเข้า หรือส่งออก ดำเนินกิจการภายหลังใบอนุญาตสิ้นอายุแล้ว โดยมิได้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาต ต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกิน 100 บาท

4.ผู้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนประกอบกิจการภายหลังที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งไม่อนุญาตให้ต่ออายุ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 4,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

5.ผู้รับใบอนุญาตรวบรวมเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า ฝ่าฝืนการบรรจุเมล็ดพันธุ์นอกสถานที่ที่ได้รับอนุญาตหรือขายเมล็ดพันธุ์ไม่ตรงตามฉลาก หรือย้ายสถานที่โดยไม่ขออนุญาต หรือผู้นำเข้าไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามมาตรา 23 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 3,000 บาท

6.ผู้รับใบอนุญาตรวบรวมเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามมาตรา 22 หรือผู้รับใบอนุญาตขายไม่ปฏิบัติตามหน้าที่มาตรา 24 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

7. ผู้รับใบอนุญาตไม่แสดงใบอนุญาตในที่เปิดเผยหรือไม่ขอใบแทนใบอนุญาตเมื่อใบอนุญาตสูญหาย หรือถูกทำลาย มีโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท

8. ผู้ได้นำเข้าหรือส่งออกพืชอนุรักษ์หรือซากพืชอนุรักษ์โดยไม่มีหนังสืออนุญาต หรือไม่ปฏิบัติตาม ประกาศหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับพืชอนุรักษ์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 3,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

9. ผู้ฝ่าฝืนการส่งออกพืชสงวน หรือ นำเข้าพืชต้องห้าม มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 4,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

10. ดำเนินการรวบรวม ขยาย นำเข้า หรือส่งออกเมล็ดพันธุ์เสื่อมคุณภาพ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

11. ดำเนินการรวบรวม ขยาย นำเข้า หรือส่งออกเมล็ดพันธุ์ปลอมปน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

12. ผู้ใดโฆษณาคุณสมบัติพันธุ์อันเป็นเท็จหรือเกินความจริง หรือขัดขวาง ไม่อำนวยความสะดวกในการ ปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือไม่ให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารใด ๆ ที่เจ้าหน้าที่มีหนังสือเรียก ต้องระวาง โทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

13. ผู้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนประกอบกิจการหลังจากถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ